

קול מחפש נמען

בעקבות קריאה בספרה של דנה חפץ, דולפינים בקרית גת, שזכה בפרס אס"י

ספרה של דנה חפץ **דולפינים בקרית גת** מציב את השאלה האם תקשורת היא אפשרית. לאורכו נחשף המתח בין הקול המדבר לגוף המדבר, הקושי לבטא במילים כמיהה שאין לה שם, הקושי לפענח את המסרים המוצפנים במילים ומקומה של הפנטזיה בפענוח הזה. להגדה, לקול המדבר, יש מעמד מיוחד בספר, שנפתח במילה **תשמעי**: "תשמעי, היה לי פעם סיפור יפה עם בחורה אחת", וממשיך: "תקשיבי טוב, מי יודע מתי תשמעי כזה דבר שוב... תשמעי, תקשיבי, את רואה?". בתוך שלל הקולות הנשמעים כאן נגרסים קטעי טקסטים בשפות שונות ומסוגים שונים: שורות מפזמונים אמריקניים, קטעים פילוסופיים של שפינוזה, ויטגנשטיין וקפקא, תקנות קצבת הבטחת הכנסה של ביטוח לאומי, שורות שירה עברית קאנונית של אלתרמן, גולדברג ורביקוביץ, שלטים בשדה תעופה וסטייקרים על פגוש מכוניות, הרהורים אסוציאטיביים ושירה מקורית, שירי חיילים גסים וביטויי סלנג, חלומות ומכתבים.

הסיפור שפותח את הספר נקרא **ליידי מיידנייט**, כשם שירו של ליאונרד כהן. זהו וידוי של גבר לפני בת זוגו ערב נישואיהם, בו הוא מספר לה על אהבה פטאלית שהיתה לו בזמן שירותו הצבאי לקולה המלטף של שדרנית רדיו. למכתבים ששלח לשדרנית "היא לא ענתה בכתב אבל היתה לה דרך משלה לענות... ענתה לי עם *Imagine* ובאותו הלילה – למקרה שפספסתי את לנון – גם ב: *Lady Midnight* של ליאונרד עם השורה החד המשמעית: "you've won me, you've won me, my lord". כאן ובסיפורים האחרים הקול שברדיו מחפש נמען, הקול שבלב מחפש נמען, קולות מפורשים בדרכים לא צפויות, מחמיצים את יעודם ונקלטים בתדרים לא צפויים. שוב ושוב חוזרות עדויות על כשלים ודרכים עוקפות בתקשורת: "לא מצליח לקלוט אף קול שמדבר אליי. השארת אותה לדבר אליי בלי לדעת שאני לא יכול לשמוע. כנראה שמעה מה שלא אמרתי. לא רציתי לדעת איך היא נראית. ממילא כבר ראיתי אותו בעיניים עצומות".

המילים הן מושא של משחק, התבוננות, פירוק וניסוי. הן עוברות מניפולציות שמביאות אותן לקצה גבול המשמעות. כך, השם של הדמות הראשית ב**ליידי מיידנייט** מפורק להברות בפיו של המ"כ הסדיסטי: "טוראי שינ-מנ-ברג חושב שצבא ההגנה לישראל צריך לחכות לו? אה, טוראי שינ-מנ-ברג?". צבא ההגנה לישראל נפרש כאן כאקורדיאון לכל רוחב אותיותיו, ולעומת זאת במקומות אחרים בספר משובצים ראשי תיבות וקיצורים דחוסים ומכווצים (כמו מתנ"ס, תמ"תניק, ת"פ).

במרכז הסיפור שנושא את שם הספר **דולפינים בקרית גת** עומדת נערה, שכמו הרבה דמויות בספר הזה יש לה כמה שמות וכינויים. קוראים לה עדנה, ולפעמים גם פחימה, ועדנה'לה, ועדנה

¹ דנה חפץ **דולפינים בקרית גת** (הוצאת ספרא והקיבוץ המאוחד, 2015)

דנה חפץ ושער ספרה

הפרה, ובהמה. והיא היתה רוצה שיקראו לה עדן. בעליבות החיים, בין ההי לביי, בין הבוטיק והפלאפל, במקום בו "עפות כל מיני מילים באויר המאובק והרותח", זורח פתאום רגע בשיעור ספרות במכון האקסטריני אופק בקריית גת. המורה לספרות - לא יפה, לא צעירה, לא משתלבת, משונה, מתחטאת, שוכחת, מתבלבלת, עם טלפון מנותק ופלפון כבוי - נמצאת בתחתית שרשרת המזון במכון ושיעוריה מתקיימים בצריף אסבסט עם מזגן מקולקל תמיד. ושם, בצריף הזה היא מלמדת את **חמדה** של דליה רביקוביץ, שמתאר את האהבה כמעשה קניבלי של היבלעות. העונג הארוטי-מזוכיסטי של הנבלעת בשיר הוא כמו זה של גיבורת הסיפור, שנמשכת "להתקרב, להיכנס לשדה הבלתי נראה והנוהם ולא לצאת ממנו אף פעם". השיר במלואו מצוטט כאן בקוצר נשימה ובלי מרווחים, ומותיר את הגיבורה נסערת: "המילה הזו, חמדה, התפוצצה בפה שלה מרוב מתיקות מסנוורת, כמעט אי אפשר היה לשאת איך שביטאה אותה, והיא עצמה כמעט התפצחה כשקראה את השיר. זה מסוכן, חשבת, אסור לכתוב ככה, ואם כבר מישוהו כתב אז אסור לקרוא. בטח לא בקול רם. לרגע נבהלתי שליאורה עוד תבקש מאיתנו לנתח את מה ששמענו, אבל היא רק שאלה אם אנחנו מכירים מילים אחרות שיכולות להחליף את המילה חמדה והסתכלה ישר אליי. לפני שהספקתי לחשוב השפתיים מלמלו *עדנה*, ומיד הרגשתי את הבעירה בפנים, בכל הגוף. אף אחד לא שמע, אבל ליאורה ראתה!". וברגע הזה עדנה מוצאת מחדש את שמה בפיה של המורה לספרות.

במרכזם של רבים מן הסיפורים בקובץ עומדת אפשרות שהוחמצה, שהופכת בשל כך להיות נחשקת. אם ואישה נשואה באה לפגוש את הגבר בו היתה מאוהבת לאורך נעוריה (**היכרות**), פרופסור לספרות מתאהבת במשוררת מבוגרת ממנה ומאבדת אותה (**בואי**), שיחת טלפון מ'קרן באר המשאלות' שמגשימה משאלות של ילדים חשוכי מרפא "מבשרת לך שבנך זכה בביקור בדיסנילנד", אלא שאין לך בן (**דיסנילנד**). אשה נשואה, אם לילדים, שבמיטה, עם תום טרדות היומיום, עולה בה זכר האיש האחר (**הר**), אשה ובעלה שמחמיצים מפגש עם אהוב נעוריהם המשותף (**ביקור מולדת**), אישה שחברת נעוריה מתאבדת, שנים אחרי שהתרחקה ממנה (**לספר לה**). הגיבורה חוזרת ממרחק של שנים אל רגע הבחירה, מגיעה שוב לסף מימוש, ונעה שם בין המציאות לפנטזיה, בין החיים לכתיבה, בין קריית גת לדולפינים.

לפי הספר, מחזור הבדידות בו אנחנו לכודים כולל: "בהתחלה תום כמעט ילדותי. אחר כך בדידות וצער, הרבה, שנגאלים מהם פתאום כבדרך נס: אדם אחר מאיר הכל, ההיכבשות אליו. תקופה מסוימת של אושר צלול ונוקב. ואז פרידה בלתי נמנעת, אם משום מותו ואם משום התרחקותו, שהיא מוות מסוג אחר. בדידות מחודשת, הפעם חסרת תקנה. במקרה הטוב געגועים מאכלים, במקרה הרע אפילו לא זה. בהתחלה תום כמעט ילדותי... אפילו לא זה" (**ביקור מולדת**). מחזור כזה דן אותנו לבדידות שמלווה בכמיהה לאהבה טוטלית, בולעת, גואלת - למישהו "שיצליח לקרוא אותי, להבין אותי מבפנים, לקחת אותי בכלייתי, למשמע את חיי, לגאול אותי, להשיב אותי למקומי", ל"אדם היחיד שאיתו ארגיש לגמרי בבית" (**בואי**). ובמקום שבו האהבה מוחמצת המילים הן האמצעי לרקום תובנה מן הכאב. אבל תמיד אורבת להן הסכנה להיהפך לים אדיש, קקופוניה מעיקה וחסרת פשר: "דיבורים ומריבות ומיני מוזיקה רועשת וכלים נוקשים ורהיטים מוזזים ובעיקר קולותיהם הזדוניים של אינספור מכשירי טלוויזיה וגם רדיו, קולות חמורים וכמעט חגיגיים של שדרנים ושדרניות המדווחים בפירוט מופרז על אירועי השעה ואסונותיה שכדרכם רדפו זה את זה, האחד נורא מקודמו... [מילים] כחומה בצורה נגד האוֹרְקוֹלִיט, מי במים ומי באש, מי בחרב ומי בחיה, מי ברעש ומי במגפה ומי בפיגוע ומי בקרינה ומי בידי עצמו ומי סתם בתאונה, ובעיקר מי יִשְׁלוּ ומי יתייסר בכאב הלב והנפש והגוף הנחזר מכל עבר. אבל הלא השקט הכרחי" (**כאב**).

ועם זאת, הכמיהה לפשר מנחה את הגיבורה לחקירה אובססיבית של המילים וטוייתן בסיפור:

"הכרחי להבין. איך ולמה מגיעים מנקודה אלף לבית, ומשם ממשיכים לגימל ודָלָת וכך הלאה. איך קווים מקבילים פתאום מתחילים לסטות זה מזה, בהתחלה באופן לא מורגש אבל מהר, מהר כל כך, נפער ביניהם מרחק הולך וגדל, עד לאינסוף. ...אני הלא מכירה היטב כל כך את הייאוש וההתנפצות כנגד סורגי המחשבה והשפה והטקסטים, הכי ערמומיים הם הטקסטים, אבל בסופו של דבר הכל תמיד מסתדר, מתבהר, הדברים מחליקים למקומם, מתגלות נקודות מבט אחרות, מְאֻפְשָׁרוֹת. ואז מתפשטת החמימות הזו, המסוחררת קצת, של הסדר הטוב שהשלטתי, וגם ההערכה ליצורים המופשטים הללו שאותם הכנעתי, איך לא התמסרו לי בקלות, הכריחו אותי להתחדד ולדייק ולכוון ולקלוע טוב יותר. וככה, בדיוק ככה, גם עם הסיפור הזה. להתרכז צריך, בסבלנות ובנחישות. למצוא את החוט, למשוך בעדינות, לא להרפות, עד שאבין. אי אפשר שלבסוף לא אבין".

(**בואי**)